

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Udrag fra Tredie Brev til en højvelbaaren Herre. 1743

Citation: Holberg, Ludvig: "Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret*, udg. af F. J. BILLESKOV JANSEN ; Volmer Rosenkilde , Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 193. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holberg12-shoot-idm140252801363792/facsimile.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

LITTERÆR VIRKSOMHED

I mit Fædreland er der en hel Del Mennesker af begge Køn som frit fortæller om deres Omgang med Trolde og Spøgelse, og som sværger højt og helligt paa at de underjordiske har bortført dem til Høje og Bjerghuler. Det er deres Taabelighed som udgør Indholdet og Handlingen i Romanen, og som bliver latterliggjort i dens Helt Niels Klim. De Persontyper der optræder rundt om i Bogen er saa mange og saa forskellige at de udgør en hel Lærebog i Moralfilosofi. Derfor skal der gives en Nøgle for hver Side i Bogen. Paa en Maade kan den vel nok kaldes en Satire, fordi den skildrer Fejl og Laster i en saa hvas Stil. Men da den i Flæng langer ud efter hele Menneskeheden, maa den siges at være en Satire som anstaar sig for en Filosof. Andre vil maaske synes at Stilen er for tilbageholdende, frygtsom og kraftesløs, skønt den Slags Værker skal være fulde af Vid og Bid, saa at de paa én Gang kan moralisere og more. Men man maa omhyggeligt passe paa at Forfatterne ikke gaar ud over deres Beføjelser og giver sig til at angribe Enkeltpersoner i Stedet for Menneskeheden som Helhed. Hvis de følger denne Regel satiriserer de ikke, men underviser; de saarer ikke, men læger. Jo mere almen en Satire er, jo mindre fortjener den at kaldes Satire. Det er mere tilladeligt at angribe hele Menneskeheden end et enkelt Folk, mere tilladeligt at angribe et helt Folk end en enkelt Familie; og endelig er den Satire mindre snertende som rammer en hel Familie end den der siger:

Jørgen lugter slemt af Snus,
Søren af sit Gedehus.

Min filosofiske Rejse kan med Rette henregnes til de humoristisk-filosofiske Skrifter som altid har været tilladt, for de Persontyper der optræder i den er af en saadan Art at de kan anvendes paa ethvert Folkeslag. Der behøves ikke nogen Nøgle, for Døren staar aaben. Der behøves ikke nogen Løsning, for der er ikke noget Problem. Men alligevel skal jeg for at glæde Nøglesøgerne give fuld